

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló“ a vobis institutum ad catholicarum partium proposita promovenda, id uideamus libenter (Az állatok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló“ cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseltük). XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhoz, 1895. március 6-án.

Előfizetési árak:
Égész évre 12 kor., félévre 6 kor., negyedévre 3 kor.
 Egyes szám ára 10 fill.

Felelős szerkesztő:
BILKEI FERENC.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön és szombaton este.
 Szerkesztőség és kiadó-hivatal: **Szent-István-ter 1.**
 Egyes számok kaphatók: a dohánytözsdekben.

A zsidónép — világnép.

(∞) Előrebocsátjuk, hogy ezt a címet nem valami antiszemita szótárból vesszük, jóllehet a zsidóságnak, mint világnépnek emlegetése (ad analogiam: világnyelv) minálunk föltöbb antiszemita izü beszédnek látszhatik. Magyarországnak — ne keressük most, mennyi joggal — a zsidóság maga-magát csupán *vallási* közösségnek tartja s minden egyebekben a magyarsággal tart közösséget. Zsidó fajról, zsidó népről, vagy épenséggel zsidó nemzetről beszélni minálunk, a liberális nyelvén szólva: ostobaság, elfogultság, türelmetlenség, roszakarát, minden roszaságnak halmozata — egy szóval: antiszemitizmus.

Eszünk ágában sincs ezuttal, hogy hozzányuljunk a nálunk emigy lefátyolozott zsidókérdéshez. Ezuttal nem mi beszélünk, csak beszéltetünk. Beszéltetjük magát a zsidóságot, nem az idevalót, a lefátyolozottat, hanem az igazit, a valódit, a hamisítatlan s a mi fő: az *őszinte zsidóságot*.

Ez a zsidóság ugyanis megnyilatkozott. Egy hatalmas könyvben, mely csak kezdete egy még hatalmasabb sorozatnak. *Jüdische Statistik* a címe e könyvnek s alig pár héttel ezelőtt jelent meg Berlinben, mint a *Verein für jüdische Statistik* kiadványa.

Ez a munka a zsidó faji vagy nemzeti öntudat nyilatkozása. Nem antiszemita beszéd ez, hanem a Statistik szerkesztőjének, dr. Nossignak saját kijelentése. Ő mondja, hogy a zsidó statisztika a fölébredt zsidó nemzeti öntudat posztulátuma és szorosán összefügg a zsidó szolidaritás renaissance-ával. Vége az álomnak, mely emancipációval, asszimilációval kecsegtetett: a zsidók fölocsdutak s látják, hogy nem olvadtak bele „*az őket környező népekbe*.” A nemzeti fájdalom fölkelte a nemzeti öntudatot (der Volks-schmerz weckte das Volksbewusstsein), ez a statisztikai tudomány lélektani forrása.

A zsidó statisztikát tehát a zsidó nemzeti öntudat teremtette meg s mint már az első kötet is mutatja, e munkában az egész világ zsidósága részt fog venni. E statisztika feladata: megállapítani *egy oly nép viszonyait, mely a világot lakja, mint más népek egy országot laknak* (die Verhältnisse eines Volkes festzustellen, welches die Welt bewohnt, wie andere Völker ein Land bewohnen. L. 16. l.)

A *világnép* tehát nem a mi kifejezésünk, ezt a fogalmat a zsidó statisztika első kötetéből vesszük. Ha pedig valaki kételkedne a zsidóság faji egységében és összetartozóságában, annak a munka egy másik helyén dr. I. M. Judt szolgál kimerítő magyarázattal. Judt visszautasítja a filozemitizmus által kolporált ama fölfogást, hogy

a jelenlegi európai népekkel való keveredés megannyi jelét mutatja. Szerinte a zsidóság sem proselytizmus, sem vegyes házasságok révén nem keresztelkedett az európai népekkel s fizikai tekintetben nem is ment erős átalakuláson keresztül. A zsidóság min faj (als physische Rasse) nem Európában fejlődött ki, hanem az első vándorlások messze idejében, a héberek politikai önállóságának korában végbement összeolvadások eredménye. A mai zsidóság az egész világon nagy mértékben egységes típusú mutat, ami merőben lehetetlen volna, ha a faj Európában alakul ki, az európai népekkel való keveredésben. Ez a típus az ókor hozta létre s a ghetto csak módosította. A halvány arcszín, a szűk mell, a gyöngye izmok, a vérszegénység, a melankolikus tekintet — a mai zsidóságnak e kétségtelenül jellemző vonásai a középkor ghettojának szűk és elzárt világában fejlődtek ki, de mindez csak másodlagos hatás, ez már csak a meglévő típus impregnálta, azt a *zsidó típust*, melynek összes *fiziognómiai jegyeit* az ókor produkálta, jóval Krisztus születése előtt. A mai zsidó — dr. Judt erre nézve kézzelfogható bizonyítékokat sorol elő — rendkívül hasonlít az ókor zsidójához, tehát nem is lehet Európa terméke, a középkornak és a ghettonak szülöttje.

Dr. Fishberg new-yorki orvos föltötte érdekes közleménye is nagyban támogatja a varsó

A FEJÉRMEGYEI NAPLÓ TÁRCÁJA.

Hét országon keresztül.

Utí emlékek.

Escorial.

Madrid körülbelül Spanyolország közepén fekszik. Oda törekedtünk. Ütközben azonban egy nagy hibát követtünk el. Nem néztük meg Burgost, illetőleg a benne levő nagyszerű templomot, a melyet a világ legszebb csúcsives stílus templomának tartanak. Csak a vasutról láttuk lehellet-szerűen finom, szinte csipkéhez hasonló íveit; bámultuk a művészi tudást, a mely a kemény, nehéz kötőanyagban is kifejezésre tudta juttatni az ég felé törő ima szárnyalását.

Direktorunk a törhetlen technikai akadályok sáncai mögött védekezett ezen mulasztás ellen. Ostromló utitársaim azonban nem szüntek meg újra és újra támadni, úgy, hogy én meg vagyok győződve, ha Faludi direktornak sikerül valamikor valahogyan a purgatoriumba jutni, szenvedései a spanyol ut szenvedéseire való tekintetből sem tartanak soká.

Burgost azonban Escorial megtekintésével pótoltuk.

Escorial, a spanyol királyok Gödöllője. Körülbelül 50 kilométer távolságra esik Madridtól. Spanyolország egyik legkiválóbb nevezetessége lévén, megtekintése világért sem lett volna elmulasztandó. Utunkba esvén, csomagjainkat előre küldöttük Madridba s körülbelül huszonötven le szálltunk a vonatról.

Ha az ember Escorial képét távolról megpillantja és összehasonlítja a vidék keretével,

melybe beállítva van, nem tudja elitkolni megütöttségét. Miféle izlés volt az, a mely üdülő helynek, királyi nyaralónak, ilyen helyet választott? Csupa gránitkockátömeg az egész. Mintha óriások jártak volna arra és csupa szeszélyből abban léltek volna gyönyörűségeket, hogy a sziklákat egymás tetejére dobálják. A hely kiválasztása nem kelt ajkunkon dicséretet, de annál inkább maga az impozáns épületömeg.

II. Fülöp spanyol király 1557-ben szent Lőrinc napján diadalmas csatában legyőzte a franciakat, a nagy vértanu tiszteletére építtette a fogadalmi templomot. Tudvalevő, hogy szt. Lőrincet rostélyon sítőtök meg a pogányok. Maga az óriási négyszögű palota ennek a rostélynak a mintája szerint épült. Az épület négy sarkán a rostély négy lábának megfelelőleg négy izmos torony emelkedik, 16 — mások szerint 22 udvara a rostély nyílásait jelképeznek, az épület közepén helyet foglaló hatalmas kupolás templom pedig a vértanu meglinczött testét jelenetén. Sőt a rostély nyelének megfelelőleg egy kiugró részt is találunk.

Maga az óriási épület, melyet egyesek a Vatikánnal is nagyobbának mondanak, festetlen, faragott gránitkockákból van egymásra rakva. Széle-hossza egy s egy irányban 260 lépést tesz ki. Négy emeletes s termeibe 2600 ablakon keresztül szűrődik be a világosság. Az egész épület szabályos négyszögben hasonlóképp gránitból emelt melléképületek veszik körül.

Jó ideig kóboroltunk a széles régi képekkel fedett folyosók széles gránit kocka kövein. Egyik utitársunk lobogtatva vitte a spanyol miniszter levelét ide s tova, míg végre is megtaláltuk az épület főnökét, egy tiszteletemelő eg papot, a ki kijelentette, hogy fűtülly a miniszteri levélre, hanem az ő engedélye folytán bejárhatjuk a

palotát. Először is a templomot néztük meg. Szinte megdöbbenünk az imponáló kép hatás alatt. Mintha az egész egy óriási kupolába akarna egybeolvadni. Széles, szilárd alapjai a megdöntetlen erő kifejezései. Ivei merész hajlásokkal ámulatba ejtenek. A harmonikus összeállított márvány díszkréten ragyogó fénye, az arany, a drágakövek csillogása, mely mindenünnenszemünkbe ölik, hódolatra készíti törpéségünket. A nagy időknek, Spanyolország fénykorának, az oceaonoktól összehordott kincseknek, a spanyol nemzet egykori gazdagságának, nagyszerű hatalmának visszatükrözödését látjuk itt. Minden tárgy, minden kép, 40 ollára mind-mind oly művészi izlésről tanuskodik, a melyet méltán csodálhat meg az utókor. A két szőszék egymással szemben alabastromból és gyönyörű kivitelű bronzszettelekből épült. A sekrestyében a szinte utólrhetetlen művészettel készült miseruhák vonják magukra figyelmünket. A széles, szinte templomszerű kóruson az imázó szerzetesek székei a faragás művészetének remekei. Középen pedig egy óriási szintén remekbe készült pulpitus van, a melyet óriás volta dacára kisujjal forgathat az ember. A sarokban egy titkos ajtót mutatnak, II. Fülöp azon keresztül szokott a szerzetesek közé jönni, hogy lsten dicsérő imáikban résztvegyen. Mögötte pedig egy kis fülkét láttunk, melyben egy gyönyörű fehér márványból vésett feszületet mutattak, a melyről a műterők azt mondják, hogy a szobrász-művészetnek szinte utólrhetetlen szépségű alkotása. Ugy hallottuk, hogy mikor a remekmű elkészült, nem merték kocsiira tenni, hanem Madridtól Escorialig kézben vitték, nehogy a finom alkotás sérülést szenvedjen.

Sokféle dolgról írhatnék még, a mi szinte kiolthatatlanul vésődött lelkembe, de félek gyengeségemtől, a mely úgysem volna képes hű képet

Mai lapunk 4 oldal.

doktor fejtegetését. Dr. Fishberg New-York bevándorító zsidó lakosságának egészségi viszonyairól szólván, fölveli az a kérdést is, miért szívósabb a zsidó a többi népnél és a feleletet a következő, kissé darvinisztikus izü okoskodásban adta meg: A szellemileg vagy testileg silányabb zsidók, akik a gyalázást, üldözést, nyomort nem tudták elszenvéni: elpusztultak, kiirtattak vagy — megkeresztelkedtek. A többiek: a a bátrak és kitartók, a kik mertek maradni zsidóknak, megacélozódtak, megedződtek és észbelileg nagyot fejlődtek a küzdelemben, mely éberséget, leleményességet és állhatatosságot követelt ilyenformán ugynevezett természeti kiválasztás ment végbe s előteremtett egy faj, mely szegénységet, balsorsot sokkal inkább el tud viselni, mint más nemzettek (andere Nationen), melyeknek léteükért nem kellett ilyen harcot vívniök. Csak a legerősebbek, a leghaszánavehetőbbek maradtak meg. Dr. Fishberg szerint a zsidók ma *kiválasztott faj* alkotnak (eine auserlesene Rasse), mely gondot, balsorsot, csapást, éhséget, betegséget jobban tud elszenvéni, mint más civilizált nemzetek. Az ügyetlenek, erkölcslenek, lusták, javithatlanok, iszákosok a középkori üldözések alatt nem maradhattak meg zsidóknak. Csak az erősek, az egészségesek az erőlyesek ragaszkodtak hitükhöz, ezeknek erőnyei plántálódtak át a későbbi nemzedékekre s innen a zsidó szívósság.

A *Jüdische Statistik* első könyve tehát — mint látni való — a zsidóságot mint világfajt, mint világnépet mutatja be, melynek szétforgácsolt részei fiziológiai és szellemi egységet alkotnak. Van tehát zsidó faj, zsidó nép, zsidó öntudat, zsidó nemzeti büszkeség és zsidó szellem. Nem véletlen, hogy e munkában a többi nép úgy szerepel, mint amelyek a zsidó népet *környezik*, mert egy másik helyen meg szó van az államokról és népekről, melyeknek kebelében a zsidók élnek. (Die Staaten und Völker, in deren Mitte die Juden leben) A figyelmes olvasónak feltűnhetik az is, hogy az ötdöfészáz lapra terjedő munkában soha sincsen szó német, francia

angol, orosz vagy olasz zsidókról, hanem igen finom és éles megkülönböztetéssel a szerzők teljesen egyöntetűen így beszélnek: A zsidók Oroszországban, a zsidók, lengyel királyságban vagy pedig: New-York zsidó népessége, a zsidó proletáriatus Franciaországban stb. Ez a munka a zsidó lakosságát sohasem keveri össze a nem zsidó lakossággal s első laptól az utolsóig kidomborítja a zsidóság faji, törzsi és vallási egységét.

Mondottuk, hogy e statisztika — a szerkesztő saját kijelentése szerint — zsidó nemzeti szükséglet eredménye. Kérdés, hogy mi a célja? Erre is megfelel maga a nevezett munka: a statisztikai tudomány fegyvereivel küzdeni az antiszemitizmus ellen. A föltevések és állítások ellenébe tényeket helyezni s a hol a tények olyanok, hogy az antiszemitizmust táplálják: magukon a tényeken változtatni. Ez utóbbi körülmény azt bizonyítja, hogy magában a zsidóságban is ébredni kezd némi belátás, amit különben élelken illusztrál a munka egyik fejezete, mely beszámol a galíciai zsidóság helyzete miatt tartott 1898-iki titkos ankétról.

1898-ban ugyanis Galiciának nyugoti részében nagy antiszemita zavargások voltak. Az *Oesterröichisch-Israelitische Union* kiküldte titkárait a zavargások okainak tanulmányozására. Azután Bécsben titkos ankét volt, mely több mint két hétig tartott. Eredményét memorandum foglalták, melylyel a titkárt Párisba küldték, hogy a *Jewish Colonisation Association*-t is megnyerjék az ügy támogatására. E kizárólagosan zsidó memorandum beismeri, hogy *Galicia lakosságára nézve a zsidóság elviselhetetlen teher*, nem ugyan azért, mert minden kilencedik ember zsidó (ezt is őt állapították meg,) hanem mert mindnyájan kereskedők, vagy azok akarnak lenni. Ilyenformán egy kereskedőre nyolc vevő esik, a kereskedelem 90 százaléka parazita-jellegű. Azt is mondja a memorandum, hogy a legfejlettebb kulturállam sem bírná el a produktív és a kereskedő (tehát nem produktív) osztály között levő ilyen aránytalanságot, minél fogva

nyugoti Galicia folytonos gyújtóanyagot szállít az ausztriai antiszemitizmusnak.

Nem akarunk a részletekbe bocsájtkozni, amugy is lesz alkalmunk földolgozni és megvilágítani azokat a fölülte érdekes és jellemző adatokat, melyeket *Jüdische Statistik* öszintén tár föl s amelyek révén nemcsak zsidó, hanem keresztény részről is a legnagyobb figyelemre tarthat számot. Végre valahára zsidó részről egy munka, mely nem kendőzi magát hazafias szólamokkal, mely nem bujlik a liberalizmus köpenyegé alá, hanem őszintén és tudományosan vallja a zsidó fajt, a zsidó hitet, a zsidó népet, a zsidó nemzetet, szóval mindazt — amit utonutófelel antiszemita-rágalomnak szoktak nevezni, mely a gyűlölet fáján termett. Végre valahára a világ zsidóságának egy igaz szívóbbmása, mely hirdeti a zsidó világfajnak és világnépnek külön lételet és külön jövődjöt. Egy munka, mely a keresztény nemzetekkel szemben proklamálja a zsidó nemzetet, magát a zsidót pedig a lét, vagy a nemlét kérdése elé állítja ezzel a ki nem mondott formulával: *Vagy zsidó, vagy más nemzetbeli* — kettő egyszerre nem lehetsz. Egy munka, mely zsidó részről megállapítja azt, amit eddig tagadtak — a zsidó kérdést s objektíve ugyan és tudományosan, de hivatalosan bevezeti — a antichristianizmust. E. K.

UJDONSÁGOK.

— **Bérmálás.** Megyéspüspöltünk vasárnap ismét megkezdte főpásztori teendőinek egyik leghalásosabb részét, a Szentlélek megerősítő kegyelmének kiosztását. Kedden reggel vonattal Martonvásárra indult. Az állomásnál Szűcs Jenő, a váli kerület főszolgabírája üdvözölte a kerület nevében. Innen virágokkal fölékesített kocsiján, díszes bandérium által kísérve, diadálkapun keresztül a plehánára hajtatott, a hol *Kereszkényi Gyula* kerületi esperes üdvözölte ékes szavakkal. Innen a templomba vonult kíséretével s miután misézett és szent beszédet mondott, a bérmálás szentegének mivoltát magyarázta meg, körülbelül 400

tükrözteni a látottakról, inkább arról szölok, a mi még a templom szépségeinél is mélyebb benyomást gyakorolt ránk: a spanyol királyok temetkezési helyéről.

A spanyolok hatalmas királyai nemcsak üdülni, hanem elmékedni is jártak Escorialba. Elmékedni az ideig-óraig tartó földi nagyságról, mely után a király ép úgy, mint a koldus, minden földi cselekedetük Birájának ítélőszéke elé kerül. Elmékedtek a halálról. Még életükben megépítették sirjaikat, hogy egykor porladozó tetemeik helyét is láthassák. De királyi fényt fejtettek ki a halottak birodalmában is.

Vezetőnk széles, csillogó márványlépcsőn vezetett bennünket lefelé. Egyszerre kigyultak a villanylámpák s mi egy földalatti palotában, még pedig királyi palotában találtuk magunkat. Márvány csillogott mindenütt, többnyire szürke, hamuszíntű, vagy fehér, itt-ott vörös és zöld betétekkel, de mindenütt imponáló művészi harmóniában. Körülöttünk a világtörténelem nagyszerű fejezeteinek megalkotói pihentek csendesen, némán, siri nyugalomban. Egész sereg koporsó szabályos sorrendben elhelyezve. V. Károly, a ki büszkén dicsekedett egykor, hogy az ő országában soha sem pihen le a nap, ott pihen feleségeivel, gyermekeivel, unokáival, a királyi trónusok hatalmas birtokosaival, háboru nélkül, békeességben.

Természetes, hogy a sirboltok nem egyetlen helyiségből állanak, hanem ragyogó márvány folyosókon keresztül egész sereg terembe jutunk. Csupa márvány valamennyi, alapjától egész a mennyezet csucsáig, a koporsókkal együtt, melyek szabályos sorrendben — 6—6 egymás mellett — a megholtakat rejtik magukban, vagy a jelen s a jövődjő urait várják. Egyes termekben mogyoró nagyságu rubinnal, smaraggal, zafírral ékesített keresztetek láttunk, melyek csak-

ugy szórják, ragyogtatják fényüket a halottak szomorú birodalmában.

Bécsben láttam a királyi család sirboltját. Nem mondom, hogy nem lepett meg, de homályba vész a spanyol királyi sirok pompájához képest. Ott a drága szarkofágok művészi kivitele messze felülmúlja a spanyolokét. Ezek egyszerűbbek, de szabályos egyformaságukkal, az őket körülvevő fény ragyogásával sokkal maradandóbb emléket hagynak hátra.

Még a hatalmas könyvtárt néztük meg s a sok értékes régiség közt egy pompás művű Korvinkódex lepett leginkább meg bennünket.

A királyok termei — már a melyeket t. i. profán szemnek is láthatnak, nagyszerű gobelinekkel és értékes faragásokkal dícsékszenek.

Körülbelül 3 órát akartunk Escorialban eltölteni, hogy aztán előreutazott utitársainkat beérve, az éjlet Madridban tölthessük.

Az állomáson csodálkozva fogadtak bennünket:

— Mit akarnak az urak?

— Madridba akarunk menni.

— Mivel?

— Vonattal.

— Majd holnap reggel, ha vonat is lesz.

Ha a ladányi menykö derült égből közibénk csap, nem lettünk volna kevésbé meghatva. A legszükségesebb podgyászok nélkül, 28 órai ut után, mikor elfáradt, meggyőzött tagjaink epedve vágyódtak az ágynak párnái közé s most a sötét Spanyolország parányi állomásán töltjük az éjlet? No! a boldogságunkból csak ez az egyetlen egy hiányzott még.

Mi lesz most? Ha a darázsészekbe botot dugnak nincs mérgesebb fölzúdulás, mint köztünk

volt. Első dolgunk volt bűnbakot keresni. Sikertől is szerencsésen feltalálni már az első pillanatokban bokros érdemű direktorunk hön szeretett személyében. (Magunkat csak nem szidjuk, mikor mára is rákenhetjük a hibát, pláne mikor az illető távol van s hirtelenében meg sem nehezelhet érte.) Hogy egy tikarcnyi hely nem maradt rajta szárazon, az természetes. Utazási tervezeinek minden képezhető és képzelhetetlen, mult, jelen és jövődjő hiányai egyszerre kolosszális nagyságban rajzolódtak szemünk elé. Pedig szegény direktor épen úgy nem tehetett ezért a kalamitáért, mint jó magunk és az sincs megírva sehol, hogy egy uti direktornak okosabbnak kell lenni az utitársaknál. Ő is, meg a többi okos ur is véletlenül a vasárnapi menetrendet nézték, a mikor külön vonat jár Escorialba s a spanyolnyelvel alaposan tisztában lévén, egész nyugodt lélekkel lövették velünk bakot.

Meglepetésünk első viharja elülvén, terveket szőttünk s mikor a külön vonattól és omnibusztól kezdve egész a kormányozható léghajóig minden tervet össze-vissza hánytunk-vetettünk, rájöttünk arra, a mire legelőször gondolhattunk volna, hogy Escorialban is akadhat még vendéglő, a hol meghálhatunk és majd csak el leszünk valahogyan, hiszén régi axioma az, hogy még so-hase volt úgy, hogy valahogyan ne lett volna.

Találtunk is egy szálloda-félet, ott elővet-tük a jobbik kedvünket, az ifjuság törhetlen jó-hangulatát s egy óra múlva akár táncmulóságot is rendezhettünk volna. Vacsora alatti megkaptuk uti direktorunk táviratát, a melyben értesített bennünket, hogy ő is értesült már a „borzasztó” hír-ről, melynek értelmében lemaradtunk. Mindig zse-niális embernek tartottam Faludi urat, de ez a szó: „borzasztó” soha mióta világ a világ, nem játszott még békéltetőbb szerepet.

